УДК 658.15:66.021.23

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКАМИ У НАПРЯМІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Смолінська С.Д., Самченкова І.О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

В статті обгрунтовано шляхи покращення здійснення кредитних операцій банками у напрямі підвищення ефективності діяльності підприємств. Розкрито сутність кредиту та особливостей системи принципів банківського кредитування. Розглянуто чинники, що впливають на ефективність здійснення кредитування банками України. Представлено шляхи покращення нормативно-правової бази кредитування підприємств банківськими установами. Зроблено акцент на внутрішньобанківських чинниках покращення кредитних операцій банків. Обгрунтовано потребу покращення іпотечного кредитування банків.
Ключові слова: кредит, банківське кредитування, підприємства, ефективність, кредитні операції.

Постановка проблеми. Кредит виступає однією з ключових категорій, яка притаманна ринковій економіці і відображає реальні взаємовідносини між економічними суб'єктами та зв'язки між ними. Ця категорія віддзеркалює економічну сторону відносин, що характеризують зворотній рух капіталу, завдяки чому виступає важливим важелем у стимулюванні розвитку господарської діяльності. Кредитні відносини забезпечують перетворення грошового капіталу в позичковий, відповідно до чого виникають та діють економічні відносини між позичальником та кредитором.

В сучасних умовах саме банківський кредит стимулює відтворювальні процеси в суспільстві за рахунок забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств. Навіть той факт, що більшість українських банківських установ погіршили показники своєї фінансової стійкості внаслідок фінансової кризи та несприятливих економічних тенденцій, все ж таки кредитування є основним напрямком діяльності комерційних банків, а в кредитні операції вкладається переважна більшість залучених фінансових ресурсів банківськими установами.

Проте, попри позитивні зрушення у банківському секторі, кредити все ще залишаються недоступними більшості населення та підприємствам через високі відсоткові ставки, зумовлені підвищеним ризиком такої діяльності. Через це існує значна потреба здійснювати певні дії, спрямовані на підвищення ефективності здійснення банківських кредитних операцій, що є необхідною умовою стабільного, збалансованого розвитку фінансової системи та економіки України загалом. Тому пошук шляхів покращення здійснення кредитних операцій банками у напрямі підвищення ефективності функціонування українських господарюючих суб'єктів є достатньо актуальним в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми банківського кредитування є предметом дослідження багатьох вітчизняних вчених та практиків, зокрема Б. Луців, О. Пересада, В. Міщенка, В. Кравченка, О. Криклія, Н. Тарасевича, А. Гончаренка та ін. Серед зарубіжних вчених питання удосконалення банківського кредитування вивчали: Б. Едвардс, Ж. Матук, П. Роуз, М. Шульте, В. Захарова, О. Лаврушина, В. Полякова та ін.

Цими науковцями висвітлюються теоретичні положення, які стосуються банківського кредитування, умови, в яких здійснюються банківські операції, основні засади та положення, які мають відношення як до кредиту загалом, так і до банківського кредиту зокрема.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Виходячи із динамічних змін кон'юнктури на основних фінансових ринках, економічної ситуації в Україні, яка є мінливою та невизначеною, а також тих умов, в яких на даний час працюють господарюючі суб'єкти, тема кредитування потребує щораз нових наукових досліджень та узагальнень. Зокрема, ґрунтовного наукового підходу потребує проблематика пошуку шляхів покращення здійснення кредитування українських підприємств банками для того, що вони змогли покращити економічні та фінансові показники своєї господарської діяльності.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є теоретичне обґрунтування окремих положень стосовно банківського кредиту та обґрунтування шляхів покращення здійснення кредитних операцій банківськими установами в Україні.

Виклад основного матеріалу. На даному етапі розвитку економічних відносин, можна стверджувати, що кредит – це всеохоплююче явище, яке стимулює економічну активність суб'єктів господарювання та пов'язує їх широким колом економічних зв'язків.

Ще Й. Шумпетер стверджував, що «кредит» – це в основному створення купівельної здатності для передачі її підприємцеві, що відкриває йому доступ до народногосподарського потоку благ [4]. Розвиток кредитування, яке об'єктивно відіграє важливу соціально-економічну роль, та створення ефективної кредитної системи в цілому сприяє раціональному й ефективному використанню ресурсів, стимулює економічне зростання та підвищує рівень життя населення.

Окремо слід наголосити на важливій ролі кредиту для забезпечення ефективного функціонування господарюючих суб'єктів. Адже за рахунок кредиту вони отримують можливості залучити додаткові кошти для розширення своєї діяльності або просто для покриття поточних витрат. Тобто кредит виступає допоміжним інструментом, за допомогою якого суб'єкти не виходять з ринку, а навпаки – утримують стійкі позиції на ньому та зберігають можливості для свого розвитку.

© Смолінська С.Д., Самченкова І.О., 2018

Банки виступають основними суб'єктами-позичальниками на ринку. Здійснення банківських кредитних відносин відбувається на основі певних принципів, основні рівні яких показано на рис. 1.

Виходячи із схеми, представленої на рис. 1, можна стверджувати, що система принципів банківського кредитування представлена трьома рівнями, перший з яких стосується загальноекономічних підходів до реалізації кредитних відносин. Другий рівень стосується властивостей кредиту в цілому, а третій передбачає особливі умови, в яких здійснюються кредитні відносини в кожному конкретному випадку і має відношення до особливостей функціонування як окремої банківської установи, так і окремого господарюючого суб'єкта.

В умовах ринкової економіки на діяльність банківських установ та здійснення кредитних операцій ними впливає немало різноманітних чинників, які мають відношення як до особливих умов діяльності банків, так і до загальноекономічної ситуації в країні. Чинники, що впливають на ефективність здійснення кредитування банками України, можна розділити на такі три основні групи:

· правові – пов'язані із відсутністю досконалої нормативно-правової бази, недостатньою кількістю та якістю існуючих законів у цій сфері та ін.;

· внутрішньобанківські – фактори, які залежать від якості менеджменту банку, рівня професійної підготовки працівників, дотримання ними посадових інструкцій, положень тощо;

· соціально-економічні – чинники, які залежать від соціально-економічної ситуації в країні, зокрема, рівень розвитку економіки, доходи населення, політична ситуація тощо [2].

Для удосконалення кредитних послуг банків у контексті реформування існуючої нормативно-правової бази у напрямі покращення обслуговування ними господарюючих суб'єктів необхідно, на наш погляд, здійснити наступні дії:

· впорядкувати діюче банківське законодавство, доповнюючи його необхідними законодавчо-нормативними актами, які б регулювали виключно кредитну діяльність банків, та провести окремі заходи щодо його удосконалення;

· задля вдосконалення правових умов щодо управління ризиками прискорити розробку і впровадження відповідних змін до Закону України «Про банки і банківську діяльність» та «Про Національний банк України»;

· сформувати адекватне методичне забезпечення для аналізу фінансового стану позичальника;

· привести норми та положення українського банківського законодавства у відповідність з європейськими стандартами для того, щоб реалізувати євроінтеграційні прагнення української держави.

Внутрішньобанківські чинники потребують особливої уваги, адже саме банк є первинним суб'єктом-реалізатором кредитних взаємодій. Тому покращення надання кредитних послуг банками в даному контексті варто здійснювати за такими напрямами:

· нарощення розміру кредитного портфелю;

· покращення методичних підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників;

· оптимізація кредитних ризиків у напрямі зниження показників неповернення кредитів;

· акцентування уваги на кредитних історіях та аналізі доходів позичальників;

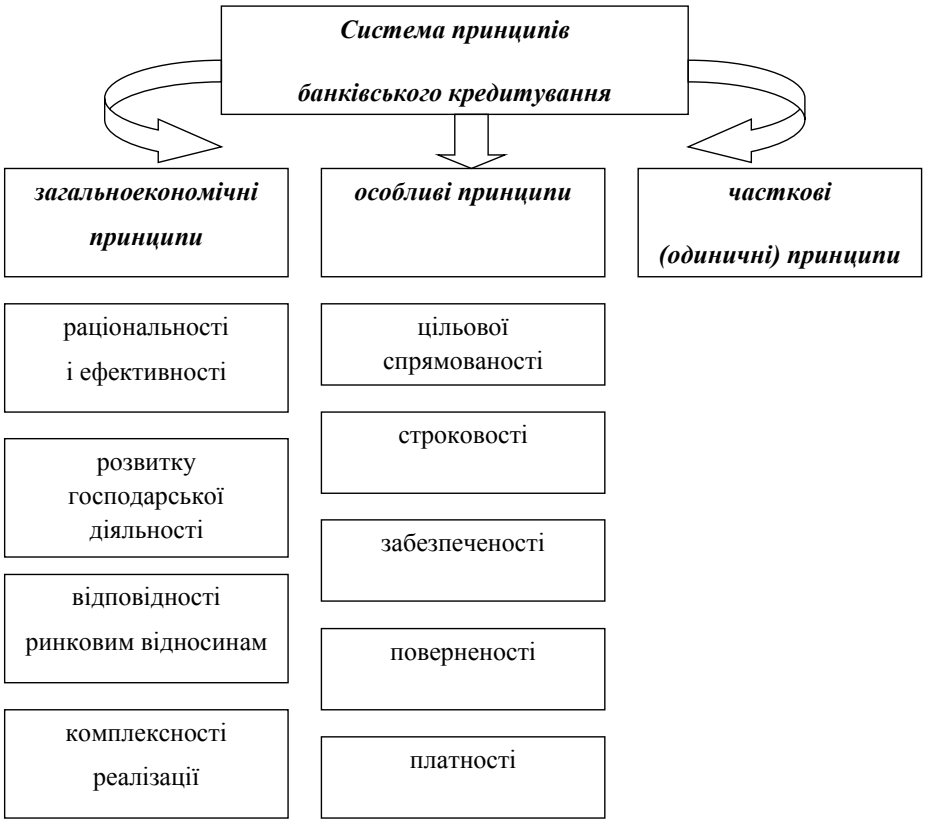

Рис. 1. Рівні системи принципів банківського кредитування

Джерело: розроблено автором на основі [1]

· забезпечення високий рівень професійної підготовки банківських працівників [3].

Кредитування клієнтів банку відбувається за багатьма напрямами, проте одним із ключових є іпотечне кредитування, яке здійснюється за рахунок застави нерухомого майна банківського клієнта. Це є доволі складний вид кредитних операцій, проте він у багатьох випадках є вигідним для позичальника та для банку. Відповідно, цей вид кредитних операцій потребує особливої уваги як з боку позикодавця, так і з боку позичальника.

Для розвитку іпотечного кредитування на банківському ринку необхідно забезпечити здійснення наступних дій:

· прийняття нових законодавчо-нормативних актів та внесення змін до існуючих, які стосуються іпотечного кредитування;

· удосконалення реєстрації прав власності на нерухоме майно для забезпечення повернення коштів кредитору;

· посилення державного контролю за встановленням цін на нерухомість, використовуючи досвід іноземних країн.

Загалом, треба пам'ятати, що в основі функціонування будь-якого суб'єкта господарювання на ринку лежить процес залучення фінансових ресурсів з подальшим їх перерозподілом. Тому інвестиційна діяльність є ключовою для як для банку, так і для підприємства, адже без належного рівня ресурсної бази буде неможливим сам процес кредитування. Виходячи з цього, інвестиційна діяльність є безпосередньою основою для ефективного процесу кредитування клієнтів банківськими установами.

Для того, щоб стимулювати банківське інвестиційне кредитування підприємницьких структур, необхідно здійснити, на наш погляд, такі дії:

1. Забезпечити стимулювання та досконалу законодавчу регламентацію здійснення мікрокредитування підприємницької діяльності в сучасних умовах.
2. Сформувати за участю держави спеціальний фонд, який буде кредитувати підприємців на револьверній основі, а також розробити на цій основі Національну програму мікрокредитування бізнесу.
3. Активізація відносин, пов'язаних з наданням компенсаційних позик банками.
4. Впровадження в життя ефективних стратегічних підходів до ліквідації або реорганізації неплатоспроможних банків.
5. Підвищення капіталізації банківських установ, які працюють на ринку з високим результатом, за рахунок їх рекапіталізації у випадках, коли це необхідно для підвищення їх прибутковості.
6. Оптимізація податкового навантаження на банки у випадку реалізації ними програм довгострокового кредитування підприємницького сектора.
7. Стимулювання інноваційних програм та проектів, здійснюваних банками, за рахунок звільнення від оподаткування частини прибутків банків або зменшення для них податкової ставки, якщо ці кошти будуть належним чином спрямовувати на інноваційний розвиток.
8. Заохочення банків здійснювати довгострокове кредитування шляхом удосконалення системи страхування інвестиційних ризиків банківських установ.

Отже, впровадження запропонованих дій допоможе покращити процес кредитування банків та активізувати підприємницькі процеси в країні загалом.

Висновки і пропозиції. Кредит лежить в основі господарської діяльності та реалізації ефективних перетворень, які відбуваються в ринковому середовищі країни. Банківський кредит є ключовим чинником забезпечення здійснення підприємництва і здійснюється на основі системи принципів загальноекономічного, особливого та одиничного характеру. До низки інших чинників, що впливають на ефективність здійснення кредитування банками України, можна віднести правові, внутрішньобанківські та соціально-економічні.

Для того, щоб покращити банківське кредитування банківського сектора економіки, необхідно покращити правове забезпечення здійснення кредитних операцій в країні, звернути особливу увагу на внутрішньобанківські чинники, особливі для кожної банківської установи. Важливе значення у сфері кредитування відіграє надання іпотечних кредитів, а також забезпечення результативних інвестиційних операцій, що безпосередньо впливають на банківське кредитування.

Перспективою подальших наукових досліджень у цій сфері є вивчення можливостей покращення банківського кредитування із застосуванням передового зарубіжного досвіду та впровадження його в українські реалії. Особливо актуальним це є на даний час, коли Україна стоїть на шляху євроінтеграційних перетворень у всіх сферах суспільного життя держави.

Список літератури:

1. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : монографія / В.В. Коваленко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с.
2. Левченко М.М. Забезпечення фінансової стійкості банків в сучасних умовах / М.М. Левченко // Управління розвитком. – 2014. – № 4. – С. 81-83.
3. Литвинов В.В. Удосконалення методичного підходу до оцінки фінансового стану банку на основі побудови інтегрального показника / В.В. Литвинов // Управління розвитком. – 2012. – № 14. – С. 94-96.
4. Шумпетер Й. Теория экономического развития: (исслед. предпринимат. прибыли, капитала, кредита, процента и цикла коньюнктуры) / Пер. с нем. В.С. Автономова и др.; Общ. ред. А.Г. Милейского. – М.: Прогресс, 1982.

Смолинска С.Д., Самченкова И.А.
Львовский национальный университет имени Ивана Франко

ПУТИ УЛУЧШЕНИЯ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ КРЕДИТНЫХ ОПЕРАЦИЙ БАНКАМИ В НАПРАВЛЕНИИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация
В статье обоснованы пути улучшения осуществления кредитных операций банками в направлении повышения эффективности деятельности предприятий. Раскрыта сущность кредита и особенностей системы принципов банковского кредитования. Рассмотрены факторы, влияющие на эффективность осуществления кредитования банками Украины. Представлены пути улучшения нормативно-правовой базы кредитования предприятий банковскими учреждениями. Сделан акцент на внутрибанковских факторах улучшение кредитных операций банков. Обосновано необходимость улучшения ипотечного кредитования банков.
Ключевые слова: кредит, банковское кредитование, предприятия, эффективность, кредитные операции.

Smolinska S.D., Samchenkova I.A.
Lviv National University named after Ivan Franko

WAYS TO IMPROVE THE PERFORMANCE OF LENDING OPERATIONS BY BANKS IN ORDER TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF ENTERPRISES

Summary
The ways to improve the performance of credit operations by banks in order to improve the efficiency of enterprises are substantiated in the article. The essence of the loan and features of the system of principles of bank lending are revealed. The factors influencing the efficiency of lending to banks in Ukraine are considered. The ways of improvement of the normative and legal base of lending to enterprises by banking institutions are presented. The emphasis was placed on the internal factors of improvement of bank credit operations. The need to improve mortgage lending to banks is substantiated.
Keywords: credit, bank lending, enterprises, efficiency, lending operations.